

DOMSTOLENS DOM
av den 15 december 1993*

I mål C-292/92

har Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg (Förbundsrepubliken Tyskland) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Ruth Hünermund,

Hermann Douglas,

Heinz Geyer,

Hermann Haake,

Hermann Hauer,

Georg-Dieter Heldmann,

Alexander von Hoffmeister,

Leo Köhler,

Martin Lochner,

Wolfgang Nöldner,

Hans Schneider,

Wolfgang Steffan,

Gerhard Talmon-Gross

och

* Rättegångsspråk: tyska.

Landesapothekerkammer Baden-Württemberg,

i närvaro av Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württemberg.

Begäran avser tolkningen av artiklarna 30 och 36 i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco och D. A. O. Edward samt domarna C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn och J. L. Murray,

generaladvokat: G. Tesauro,

justitiesekreterare: H. von Holstein, biträdande justitiesekreterare,

som beaktat de skriftliga yttrandena från

- H. Douglas m.fl., genom advokaterna A. Bach och F. Oesterle, Stuttgart,
- Landesapothekerkammer Baden-Württemberg, genom advokaten R. Zuck, Stuttgart,
- Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württemberg, genom H. Fliegeauf, Leitender Oberlandesanwalt vid Vertreter des öffentlichen Interesses,
- den italienska regeringen, genom professor L. Ferrari Bravo, chef för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, biträdd av I. M. Braguglia, avvocato dello Stato, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren R. Wainwright och A. Bardenhewer, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena från H. Douglas m.fl., från Landesapothekerkammer Baden-Württemberg, företrätt av advokaten R. Zuck och advokaten J. Pieck, Eschborn, från Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württemberg, företrätt av E. Birkert, Regierungsdirektor vid Vertreter des öffentlichen Interesses, och från kommissionen vid sammanträde den 15 september 1993, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 27 oktober 1993,

meddelar följande

dom

- 1 Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg har genom beslut av den 14 maj 1992, som inkom till domstolen den 1 juli samma år, i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt en fråga till domstolen om tolkningen av artiklarna 30 och 36 i fördraget, i syfte att bedöma förenligheten mellan dessa bestämmelser och den yrkesetiska regel som antagits av Landesapothekerkammer Baden-Württemberg (apotekarnas yrkesorganisation i delstaten Baden-Württemberg, nedan kallad Landesapothekerkammer), som förbjuder apotekare med verksamhet i denna delstat att utanför sina apotek göra reklam för sedvanliga apoteksvaror som de har tillstånd att saluföra.
- 2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan ett antal apotekare i delstaten Baden-Württemberg och Landesapothekerkammer angående denna yrkesetiska regels lagenlighet.
- 3 Det framgår av handlingarna i målet att §10, punkt 15 i Landesapothekerkammers Berufsordnung (yrkesetiska regler) förbjuder "överdriven reklam" för produkter som, utöver läkemedel, får säljas på apotek i enlighet med bestämmelserna i §2, punkt 4 jämförd med §25 i Apothekenbetriebsordnung (stadga angående driften av apotek) förutsatt att försäljningen inte inverkar på apotekets verksamhet. Det är ostridigt att denna bestämmelse i Berufsordnung i praktiken förbjuder all form av reklam för sedvanliga apoteksvaror utanför apoteken.

- 4 Sökandena i målet vid den nationella domstolen, som alla är innehavare av apotek i delstaten Baden-Württemberg där de säljer sedvanliga apoteksvaror för vilka de skulle vilja göra reklam utanför apoteken, väckte talan mot Landesapothekerkammer vid Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg i syfte att få fastställt att detta reklambförbud är ogiltigt. Inför den nationella domstolen återopade sökandena särskilt oförenligheten mellan §10, punkt 15 i Landesapothekerkammers Berufsordnung och artiklarna 30 och 36 i fördraget.
- 5 Under dessa omständigheter förklarade Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg målet vilande och hänsköt följande fråga till domstolen för ett förhandsavgörande:
- ”Skall artikel 36 jämförd med artikel 30 i EEG-fördraget tolkas så, att det är befogat att apotekarnas yrkesorganisation i en delstat genom yrkesetiska regler förbjuder apotekarna inom dess ansvarsområde att göra reklam utanför sina apotek, till och med för sedvanliga apoteksvaror (enligt definitionen i §25 i Apothekenbetriebsordnung)?”
- 6 För en utförligare redogörelse för omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen, rättegångens förlopp och de till domstolen ingivna yttrandena, hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

Domstolens behörighet

- 7 Landesapothekerkammer, som är svarande i målet vid den nationella domstolen, har gjort gällande att frågan inte kan upptas till prövning med motiveeringen att domstolen inte är behörig att avgöra om en nationell bestämmelse är giltig i förhållande till gemenskapsrätten.
- 8 I detta hänseende bör understrykas att även om det inte är domstolens sak att inom ramen för ett förfarande som inletts enligt artikel 177 i fördraget ta ställning till förenligheten mellan nationella rättsregler och gemenskapsrättsliga bestämmelser, är den likväl behörig att förse den nationella domstolen med alla upplysningar om tolkningen av gemenskapsrätten som denna kan behöva för att kunna bedöma om de nationella bestämmelserna är förenliga med gemenskapsbestämmelserna.

- 9 Landesapothekerkammer har vidare hävdad att tolkningsfrågan bara handlade om att rådfråga domstolen angående ett hypotetiskt problem, eftersom Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg inte uttalat att det var nödvändigt med ett förhandsavgörande för att den skulle kunna fälla sin dom.
- 10 På denna punkt räcker det att påpeka att beslutet om hänskjutande och handlingarna i målet som har översänts till domstolen inte innehåller någonting som ger skäl att betvivla vare sig allvaret i tvisten vid den nationella domstolen eller den nationella domstolens bedömning att ett förhandsavgörande är nödvändigt för att den skall kunna avgöra målet.
- 11 Av ovanstående överväganden framgår att domstolen är behörig att avgöra den fråga som ställts av Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg.

Artikel 30 i fördraget

- 12 Det är lämpligt att inledningsvis påminna om att kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan enligt artikel 30 i fördraget skall vara förbjudna mellan medlemsstaterna.
- 13 I detta hänseende har Landesapothekerkammer först gjort gällande att den yrkesetiska regel som är aktuell i tvisten vid den nationella domstolen inte kan karakteriseras som en "åtgärd" i den mening som avses i artikel 30 i fördraget, eftersom apotekarnas yrkesorganisationer enligt tysk lag inte är behöriga att utdöma en sådan disciplinpåföljd som yrkesförbud; denna påföljd kan endast utdömas av de behöriga myndigheterna i den berörda delstaten.
- 14 På denna punkt framgår det av beslutet om hänskjutande att Landesapothekerkammer enligt tysk lag är ett offentligrättsligt organ med status av juridisk person som kontrolleras av staten, i vilket alla apotekare med verksamhet i delstaten Baden-Württemberg obligatoriskt är medlemmar. Dessutom fastställer Landesapothekerkammer yrkesetiska regler för apotekare och kontrollerar att medlemmarna fullgör sina yrkesförpliktelser. Slutligen kan de yrkesdisciplinnämnder som upprättats av Landesapothekerkammer och som är sammansatta av medlemmar utnämnda på förslag av denna, utdöma disciplinpåföljder, såsom böter, förlust av medlemskapet i Landesapothekerkammers organ eller förlust av rösträtten och valbarheten till dessa organ, mot de apotekare som överträder de yrkesetiska reglerna.

- 15 Domstolen har redan fastställt (se dom av den 18 maj 1989 i de förenade målen 266/87 och 267/87, Royal Pharmaceutical Society of Great Britain, Rec. 1989 p. 1295, punkt 15) att åtgärder som vidtas av en yrkesorganisation, vilken genom nationell lagstiftning har tilldelats detta slags befogenheter, kan karakteriseras som "åtgärder" i den mening som avses i artikel 30 i fördraget, om de kan påverka handeln mellan medlemsstaterna.
- 16 Detta konstaterande vederläggs på intet sätt av den omständigheten att den aktuella yrkesorganisationen i målet vid den nationella domstolen, i motsats till den yrkesorganisation som avses i den ovan nämnda domen, inte är behörig att frånta sina medlemmar det tillstånd som krävs för att få utöva yrket.
- 17 Landesapothekerkammer har vidare gjort gällande att det reklamförbud som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen inte utgör en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion enligt artikel 30 i fördraget, eftersom denna yrkesetiska regel inte kan hindra handeln med sedvanliga apoteksvaror inom gemenskapen.
- 18 I detta hänseende finns först skäl att påminna om att varje åtgärd som direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan hindra handeln inom gemenskapen, enligt fast rättspraxis utgör en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion (dom av den 11 juli 1974 i målet 8/74 Dassonville, Rec. 1974 p. 837, punkt 5).
- 19 Därefter kan konstateras att en yrkesetisk regel som antagits av en yrkesorganisation och som förbjuder apotekare att göra reklam för sedvanliga apoteksvaror utanför sina apotek inte har till syfte att reglera varuflödet mellan medlemsstaterna. För övrigt bör påpekas att detta förbud inte inverkar på möjligheten för andra näringsidkare än apotekare att göra reklam för dessa produkter.
- 20 En sådan regel kan förvisso begränsa försäljningsvolymerna, följaktligen även försäljningsvolymerna för parapharmaceutiska produkter från andra medlemsstater, i den mån de berörda apotekarna fråntas ett sätt att främja försäljningen av dessa produkter. Det finns dock skäl att ifrågasätta om denna möjlighet räcker för att regeln i fråga skall karakteriseras som en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion i den mening som avses i artikel 30 i fördraget.

- 21 Tillämpningen på produkter från andra medlemsstater av nationella bestämmelser som begränsar eller förbjuder vissa försäljningsformer kan inte direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt hindra handeln mellan medlemsstaterna, enligt ovan nämnda dom i Dassonville-målet, förutsatt att bestämmelserna tillämpas i fråga om alla berörda näringsidkare med verksamhet i landet och förutsatt att de, såväl rättsligt som faktiskt, påverkar saluföringen av inhemska produkter på samma sätt som saluföringen av produkter från andra medlemsstater. Om dessa villkor är uppfyllda kan tillämpningen av sådana bestämmelser när det gäller försäljningen av produkter från en annan medlemsstat, som svarar mot de bestämmelser som denna stat utfärdat, inte hindra produkternas spridning på marknaden eller störa den mer än den stör spridningen av inhemska produkter. Dessa bestämmelser faller sålunda utanför tillämpningsområdet för artikel 30 i fördraget (se dom av den 24 november 1993 i de förenade målen C-267/91 och C-268/91, Keck och Mithouard, Rec. 1993 p. I-6097, punkterna 16 och 17).
- 22 Då det handlar om en sådan regel som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen bör konstateras att dessa villkor är uppfyllda vad gäller tillämpningen av en yrkesetisk regel som antagits av en yrkesorganisation i en medlemsstat och som förbjuder apotekarna inom organisationens ansvarsområde att utanför sina apotek göra reklam för sedvanliga apoteksvaror som de har tillstånd att saluföra.
- 23 Denna regel, som gäller utan åtskillnad oavsett de berörda produkternas ursprung för alla apotekare inom Landesapothekerkammars ansvarsområde, påverkar nämligen inte saluföringen av produkter från andra medlemsstater på annat sätt än saluföringen av inhemska produkter.
- 24 Under dessa omständigheter blir svaret på den fråga som ställts av Verwaltungsgeschichtshof i Baden-Württemberg följande. Artikel 30 i EEG-fördraget skall tolkas så, att den inte kan tillämpas på en yrkesetisk regel som antagits av apotekarnas yrkesorganisation i en medlemsstat och som förbjuder dessa att göra reklam för sedvanliga apoteksvaror utanför sina apotek.

Rättegångskostnader

- 25 De kostnader som har förorsakats den italienska regeringen och Europeiska gemenskapernas kommission, som inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående den fråga som genom beslut av den 14 maj 1992 förts vidare av Verwaltungsgerichtshof i Baden-Württemberg – följande dom :

Artikel 30 i EEG-fördraget skall tolkas så, att den inte kan tillämpas på en yrkesetisk regel som antagits av apotekarnas yrkesorganisation i en medlemsstat och som förbjuder dessa att göra reklam för sedvanliga apoteksvaror utanför sina apotek.

Due	Mancini	Moitinho de Almeida	Díez de Velasco	
Edward	Kakouris	Joliet	Schockweiler	
Rodríguez Iglesias	Grévisse	Zuleeg	Kapteyn	Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 15 december 1993.

Justitiesekreterare
Ordförande

J.-G. Giraud
O. Due